

Marcin Warchoł

*Glosa do postanowienia Sądu Apelacyjnego
w Katowicach z dnia 14 grudnia 2011 r.,
II AKz 811/11**

Postanowieniem z dnia 25 listopada 2011 r. Sąd Okręgowy w K., wykonując Europejski Nakaz Aresztowania wydany w dniu 30 września 2009 r. przez Prokuraturę Okręgową Viru w Kohtla-Jarve, przekazał na podstawie art. 607 k § 1 k.p.k., art. 607 l § 1 k.p.k. oraz art. 607 t k.p.k. M. K. organom ścigania Republiki Estonii, celem przeprowadzenia przeciwko niemu postępowania karnego o to, że w dniu 2 września 2005 r. o godzinie 10.31 z kilku kas zrabował w Oddziale Banku H., położonym przy ulicy..... w K., gotówkę w wysokości 64.000 EEK, zasłaniając przy tym twarz maską i grożąc przedmiotem przypominającym broń. Tym samym M. K. dokonał przestępstwa rozboju, to jest zaboru cudzej rzeczy ruchomej w celu przywłaszczenia przy użyciu przemocy, grożąc bronią lub przedmiotem przypominającym broń oraz zasłaniając twarz maską. Jest to przestępstwo zakwalifikowane na podstawie § 200 ust. 2 pkt 8 i 10 estońskiego kodeksu karnego, zgłoszono przy tym zastrzeżenie, iż M. K. zostanie odesłany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej po prawomocnym zakończeniu postępowania w Republice Estonii.

Przedłużono też stosowanie wobec M. K. tymczasowego aresztowania, zastosowanego postanowieniem Sądu Okręgowego w K. z dnia 23 listopada 2011 r., sygn. akt XVI k.p. 345/11, na okres 3 miesięcy – niezbędny do wykonania Europejskiego Nakazu Aresztowania, tj. do dnia 25 lutego 2012 r.

Postanowienie Sądu Okręgowego zostało zaskarżone zażaleniami obrońcy osoby ściganej, w których odrębnie kwestionował rozstrzygnięcia dotyczące wykonania Europejskiego Nakazu Aresztowania i przedłużenia tymczasowego aresztowania.

W zażaleniu na rozstrzygnięcie w przedmiocie przekazania M. K. organom ścigania Republiki Estonii zarzucił skarżonemu orzeczeniu obrazę przepisów postępowania, m.in. art. 607 p § 1 pkt 5 k.p.k., wyrażającą się przekazaniem podej-

* Postanowienie to zostało opublikowane w: LEX nr 1129791, „Prokuratura i Prawo” – wkł. 2012/10/34, Biul.SAKa 2012/1/20.

rganom ścigania Republiki Estonii, pomimo niezwyfikowania w jakikolwiek sposób kwestii sprawstwa M. K. w zakresie zarzucanego mu czynu, a także poprzestaniem w tym zakresie jedynie na treści Europejskiego Nakazu Aresztowania, w sytuacji gdy sam opis czynu zarzucanego podejrzanemu budzi wątpliwości. Dlatego przekazanie podejrzanego organom ścigania narusza jego prawa i wolności obywatelskie.

Powołując się na powyższe, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt. 1 poprzez orzeczenie o odmowie przekazania podejrzanego M. K. organom Republiki Estonii.

W zażaleniu rozstrzygnięcia kwestii przedłużenia tymczasowego aresztowania obrońca podejrzanego zarzucił skarżonemu orzeczeniu:

1) obrazę przepisów prawa procesowego – art. 249 § 1 k.p.k. w zw. z art. 607 „w” pkt 21 k.p.k. – mającą istotny wpływ na treść zaskarżonego postanowienia, wyrażającą się błędnym uznaniem, iż zebrany materiał dowodowy wskazuje na duże prawdopodobieństwo popełnienia przez podejrzanego czynu mieszczącego się w katalogu przestępstw, w związku z którymi możliwe jest wydanie państwu M. K. na podstawie ENA, podczas gdy sam opis zarzucanego podejrzanemu czynu wyklucza tego typu wnioski;

2) obrazę przepisów prawa procesowego – art. 258 § 1 pkt 1 k.p.k. i § 2 k.p.k. – mającą istotny wpływ na jego treść, przez błędne uznanie, iż istnieje uzasadniona obawa ucieczki lub ukrywania się podejrzanego, jak również, że charakter zarzucanego mu czynu przemawia za prognozą wymierzenia mu surowej kary pozbawienia wolności, podczas gdy zachowanie się podejrzanego, jego cechy charakteru i warunki osobiste, okoliczności zatrzymania przez Policję, brak jakiegokolwiek wcześniej informacji o toczącym się przeciwko niemu postępowaniu karnym, czy też opis zarzucanego mu czynu świadczą, że niepodobne jest wystąpienie wskazanych wyżej przesłanek szczególnych, przynajmniej zaś w nasileniu uzasadniającym zastosowanie, a następnie przedłużenie tymczasowego aresztowania.

Powołując się na powyższe, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt. 2, poprzez uchylenie tymczasowego aresztowania zastosowanego postanowieniem Sądu Okręgowego w K. z dnia 23 listopada 2011 r. względem M. K.

Sąd Apelacyjny w Katowicach – po rozpoznaniu w sprawie M. K., podejrzanego o przestępstwo opisane w § 200 ustęp 2 pkt 8 i 10 estońskiego kodeksu karnego, zażaleń obrońcy osoby ściganej na postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 listopada 2011 r., sygn. akt XVI Kop 54/11, XVI k.p. 347/11 w przedmiocie przekazania podejrzanego na podstawie Europejskiego Nakazu Aresztowania organom ścigania Republiki Estonii oraz w przedmiocie przedłużenia czasu trwania tymczasowego aresztowania na podstawie art. 437 § 1 k.p.k. – postanowił zaskarżone postanowienie utrzymać w mocy.

Głosowane postanowienie Sądu Apelacyjnego zasługuje na uwagę ze względu na poruszone w nim zagadnienie stosunku art. 607 k § 3 zd. 3 k.p.k. do przepisów art. 249 § 1 i art. 258 k.p.k.

Sąd ten wyraził stanowisko, że „sam fakt wydania takiego nakazu oznacza, iż nie ma potrzeby weryfikowania dowodowej podstawy postanowienia o aresztowaniu. Istota europejskiego nakazu aresztowania opiera się bowiem na wysokim stopniu zaufania między państwami członkowskimi, które wykonują go w oparciu o wzajemne uznawanie decyzji organów wymiaru sprawiedliwości, w tym także decyzji o aresztowaniu. Powyższe sprawia, że samo wydanie prawnie dopuszczalnego nakazu aresztowania należy uznać za wystarczające uprawdopodobnienie zarzutu popełnienia przestępstwa (por. post. SA. w Lublinie z dnia 15 października 2008 r., II AKz 468/08)”.¹

Nie można jednak podzielić tego zapatrywania.² Oznacza ono bowiem, że sędzia, przed podjęciem decyzji o zastosowaniu tymczasowego aresztowania, byłby całkowicie zwolniony od merytorycznego badania i oceny zebranych dowodów pod kątem wymogu istnienia najwyższego stopnia prawdopodobieństwa, które

¹ Sąd Apelacyjny w Katowicach powtórzył tym samym stanowisko wyrażone wcześniej przez Sąd Apelacyjny w Lublinie w postanowieniu z dnia 15 października 2008 r., II AKz 468/08, opubl. w LEX nr 477842, KZS 2009/2/76, OSA 2010/2/24–28, zgodnie z którym: „sam fakt wydania ENA oznacza, iż nie ma potrzeby weryfikowania dowodowej podstawy postanowienia o aresztowaniu. Istota europejskiego nakazu aresztowania opiera się bowiem na wysokim stopniu zaufania między państwami członkowskimi, które wykonują go w oparciu o wzajemne uznawanie decyzji organów wymiaru sprawiedliwości, w tym także decyzji o aresztowaniu. W tych warunkach samo wydanie prawnie dopuszczalnego nakazu aresztowania należy uznać za wystarczające uprawdopodobnienie zarzutu popełnienia przestępstwa (art. 249 § 1 k.p.k.). Nie może to oznaczać oczywiście automatyzmu w stosowaniu wobec podejrzanego izolacyjnego środka zapobiegawczego, ale podejmując decyzję w przedmiocie charakteru tego środka, należy mieć na uwadze nadrzędny cel, jakim jest wydany nakaz, będący w istocie wnioskiem o przekazanie osoby ściganej, która już jest nieobecna na terytorium danego kraju, a czasem także obywatelem innego państwa. Taka osoba ma niewątpliwie w znacznym stopniu ułatwioną możliwość uchylecia się od odpowiedzialności karnej. W tym stanie rzeczy, przesłanki tymczasowego aresztowania z art. 258 k.p.k. muszą być postrzegane przez formułę utrudniania postępowania związanego z realizacją Europejskiego Nakazu Aresztowania”.

² S. Steinborn, *Komentarz do art. 607k kpk*, [w:] *Komentarz do art. 425–673 kodeksu postępowania karnego*, LEX/el. 2012, wskazuje, że „w orzecznictwie w odniesieniu do przesłanki ogólnej z art. 249 § 1 brak było pełnej jednolitości – z jednej strony wyjątkowo dopuszczano możliwość jej weryfikowania – zob. SA w Katowicach II AKz 518/06, KZS 2007, z. 1, poz. 99, z drugiej zaś przyjmowano, że sam fakt wydania ENA wystarczająco uprawdopodobnia popełnienie przestępstwa zarzucanego osobie ściganej – zob. SA w Lublinie II AKz 468/08, LEX nr 477842; SA w Gdańsku II AKz 289/07, niepubl., a nawet prezentowano pogląd o braku podstaw do badania przesłanki z art. 249 § 1 – zob. SA w Katowicach II AKz 685/06, KZS 2007, z. 1, poz. 101; SA w Katowicach II AKz 478/07, LEX nr 344405; w odniesieniu do przesłanek szczególnych przyjmowano natomiast, że w postępowaniu w przedmiocie wydania ENA może być stosowany przepis art. 258 § 2 – zob. SA w Gdańsku II AKz 289/07, niepubl.; SA w Gdańsku II AKz 40/07, niepubl. oraz SA w Gdańsku II AKz 640/05, niepubl.”.

powinno graniczyć niemal z pewnością popełnienia przestępstwa. Taki bowiem standard obowiązuje w odniesieniu do badania istnienia podstawy ogólnej zastosowania i przedłużania stosowania tymczasowego aresztowania (art. 249 § 1 k.p.k.).³

Co więcej, dowody, które tworzą to prawdopodobieństwo, muszą mieć charakter tzw. dowodów ścisłych, tj. dopuszczalnych w procesie karnym – jako podstawa orzeczenia o winie lub karze, co wyklucza możliwość powoływania się na informacje o przestępstwie zawarte w notatkach i nieformalnych relacjach. Tym bardziej niedopuszczalne jest stosowanie środków zapobiegawczych w nadziei, że w toku postępowania znajdą się dowody tworzące to prawdopodobieństwo.⁴ Tym samym „sąd prowadząc postępowanie na bieżąco, ocenia zgromadzony materiał i kiedy tylko dochodzi do wniosku, iż stopień prawdopodobieństwa popełnienia przez danego oskarżonego czynu pomniejsza się lub upada, z urzędu zobowiązany jest do uchylecia stosowania środka zapobiegawczego, w przeciwnym razie stosowanie środka stawałoby się pozbawionym podstawy prawnej”.⁵

Tymczasem w analizowanym tu postępowaniu, stosując tymczasowe aresztowanie, Sąd Okręgowy nie dysponował jeszcze europejskim nakazem aresztowania, lecz jedynie informacjami przekazanymi przez Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji KGP. Następnie został dostarczony oryginał Europejskiego

³ Zob. E. Skrętowicz, *Podstawy i tryb stosowania środków zapobiegawczych – uwagi ogólne*, [w:] R. Kmieciak, E. Skrętowicz, *Proces karny, część ogólna*, Kraków 2006, s. 317.

⁴ S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2005, s. 416. Jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., I KZP 23/10, OSNKW 2011/1/1, Biul.SN 2011/1/15, Lex nr 686660: „duże prawdopodobieństwo, o którym mowa w art. 249 § 1 k.p.k., odnosić się musi do wszystkich znamion czynu określonego w powołanym przez prokuratora przepisie kodeksu karnego i nie może ograniczać się do wskazania, że zarzucone podejrzanemu zachowanie wypełnia ewentualnie tylko część znamion wyszczególnionych w danym typie”. Sąd ma obowiązek „badania – przed wydaniem postanowienia w przedmiocie tymczasowej detencji – trafności kwalifikacji prawnej przyjętej przez prokuratora w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów, i to zarówno z punktu widzenia wyboru właściwego typu czynu zabronionego, stanowiącego normatywną podstawę dokonywanych ocen, jak i realizacji przez zarzucane zachowanie wszystkich znamion tego typu. Niedopełnienie tego obowiązku może bowiem całkowicie uniemożliwić prawidłową ocenę tego, czy spełniona została przesłanka dowodowa, określona w art. 249 § 1 k.p.k., dotycząca wszystkich środków zapobiegawczych. Zauważyć także należy, że tak, jak stwierdzony przez sąd brak znamion przestępstwa w zarzucanym oskarżonemu czynie powoduje niemożność zastosowania jakiegokolwiek środka zapobiegawczego, tak samo stwierdzenie wystąpienia znamion kontratypu nie pozwoli na zastosowanie nie tylko detencji, ale także jakichkolwiek innych środków przymusu procesowego, ze względu na brak przesłanki ogólnej (art. 249 § 1 k.p.k.). Sąd powinien zatem poddać kontroli nie tylko ocenę oskarżyciela publicznego co do istnienia znamion typu, ale także jego ewentualną – wyrażoną wprost lub w sposób dorozumiany – ocenę co do niewystępowania znamion kontratypu”; por. też post. SN z dnia 24 sierpnia 2007 r., WZ 33/07, OSNwSK 2007/1/1868, Biul.PK 2007/14/53, Lex nr 311189.

⁵ Post. Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 czerwca 2005 r., II AKz 337/05, KZS 2005/12/62, Lex nr 175048.

Nakazu Aresztowania i jego tłumaczenie, lecz państwo wydania nakazu, tj. Estonia nie przedstawiła dowodów popełnienia przez osobę ściganą zarzucanego mu przestępstwa, co wskazał obrońca w zażaleniu na postanowienie Sądu Okręgowego. Sąd Apelacyjny stwierdził jednak, że „wbrew wywodom skarżącego, trafności skarżonego postanowienia nie przekreśla również brak przedstawienia przez państwo wydania nakazu dowodów popełnienia przez osobę ściganą zarzucanego mu przestępstwa. Przepisy regulujące wydanie i wykonanie europejskiego nakazu aresztowania nie wymagają tego”.

Nie ma zatem żadnych wątpliwości, że tymczasowe aresztowanie zostało zastosowane tu bez podstawy prawnej, o której mowa w art. 249 § 1 k.p.k. Co więcej, sąd stosujący ten środek oparł się jedynie na „informacjach przekazanych przez Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji KGP”, nieposiadających z pewnością charakteru dowodów ścisłych. Zaakceptowanie tego stanowiska oznacza aprobatę dla automatyzmu w stosowaniu wobec podejrzanego izolacyjnego środka zapobiegawczego, czego nie uzasadnia nawet idea europejskiego nakazu aresztowania w postaci wysokiego stopnia zaufania między państwami członkowskimi.⁶

Nie można zaaprobować poglądu wyrażonego przez Sąd Apelacyjny, w myśl którego „zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami postępowania karnego – art. 607k § 3 k.p.k. istnienie wydanej w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej decyzji stanowiącej podstawę pozbawienia wolności osobę ściganą stanowi samoistną podstawę zastosowania tymczasowego aresztowania”. Oznaczałoby to, że zdaniem sądu, przepis art. 607 k § 3 k.p.k. wyłącza zastosowanie zarówno art. 249 § 1, jak i art. 258 k.p.k., skoro mówi o podstawie, nie różnicując, który przepis ma na myśli.⁷ Pomimo tego stanowiska, sąd w dalszej części uzasadnienia odnosi się jednak do badania podstaw (przesłanek) szczególnych tymczasowego aresztowania, wskazując:

[...] w tej sytuacji dość przejrzyste eksponują się stwierdzone przez Sąd Okręgowy przesłanki szczególne stosowania tymczasowego aresztowania, a w analizowanej sprawie są ich dwie. Pierwszą z nich uzasadnia postawiony podejrzanemu zarzut popełnienia czynu, który w świetle ustawodawstwa polskiego stanowi przestępstwo rozboju, którego charakter i okoliczności oraz ustawowe zagrożenie przewidziane nawet dla podstawowej formy tego przestępstwa określonego w art. 280 § 1 k.k. czynią realną obawę wymierzenia mu surowej kary pozbawienia wolności. Ponieważ zaś

⁶ Por. Sąd Apelacyjny w Lublinie w ww. postanowieniu z dnia 15 października 2008 r., II AKz 468/08.

⁷ Za E. Skrętowiczem i R. Kmicikiem przyjmuję, iż „wyróżnia się ogólną i szczególnie podstawy (przesłanki) stosowania tych środków”. Zob. E. Skrętowicz, *op. cit.*, s. 317. Trafnie zauważa S. Steinborn, *op. cit.*, że w razie zaakceptowania stanowiska o całkowitym oderwaniu 607 k § 3 k.p.k. od art. 249 § 1, jak i art. 258 k.p.k., tymczasowe aresztowanie nabierałoby obligatoryjnego charakteru, a przynajmniej opierałoby się na całkowicie dowolnej decyzji sądu, co byłoby nie do pogodzenia z konstytucyjnie gwarantowaną wolnością jednostki.

zarówno w doktrynie i judykaturze od dawna utrwalone jest stanowisko, że groźba surowej kary rodzi domniemanie, iż oskarżony (podejrzany) może podejmować próby bezprawnych działań mogących destabilizować prawidłowy tok postępowania, a okoliczność ta, mająca charakter domniemania prawnego, nie wymaga dowodowego wykazywania tych zachowań, to przesłanka ta jawi się jako niebudząca wątpliwości. Nadto trzeba zaznaczyć, iż tutaj Sąd stoi na stanowisku, że przesłanka z art. 258 § 2 k.p.k. w postaci realnie grożącej surowej kary może stanowić samoistną podstawę stosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, co znajduje również oparcie w judykaturze (por. postanowienie Sądu Apel. we Wrocławiu z dnia 6 lutego 2008 r., sygn. akt II AKz 65/08, postanowienie Sądu Apel. w Krakowie z dnia 12 grudnia 2007 r., sygn. akt II AKz 648/07).

W tym miejscu należy poczynić uwagę krytyczną w zakresie posługiwania się pojęciem domniemania prawnego, które jakoby zdaniem sądu wynikało z treści art. 258 § 2 k.p.k. Domniemanie prawne opiera się zawsze na normie prawnej, którą stanowi ustawowa dyrektywa przyjmowania bez udowodnienia konsekwencji B w razie spełnienia się warunku A⁸ (uznanie faktu za ustalony – bez dowodu – na podstawie dowodowego ustalenia innego określonego w ustawie faktu⁹), co oznacza, że z domniemaniami prawnymi mamy wtedy do czynienia, gdy nie ocena samego organu pozwala na określone wnioski, lecz nakazuje je ustawa¹⁰. Po wtóre, przyjmowanie domniemania oznaczałoby, że „abstrakcyjna” obawa ucieczki lub matactwa bez wskazywania konkretnych dowodów uzasadniałaby stosowanie tymczasowego aresztowania. Powodowałoby to obligatoryjność i automatyzm stosowania tymczasowego aresztowania.¹¹ A przecież – jak trafnie podkreśla E. Skrętowicz – „sama wysokość grożącej oskarżonemu kary nie wystarcza do uzasadnienia obawy ucieczki”¹².

⁸ J. Nelken, *Dowód poszlakowy w procesie karnym*, Warszawa 1970, s. 144.

⁹ R. Kmiecik, *Wyniki oceny dowodów a ciężar udowodnienia („ciężar dowodu”)*, [w:] *Prawo dowodowe. Zarys wykładu*, red. R. Kmiecik, Kraków 2005, s. 274.

¹⁰ Tak C. Kulesza, *Dowody*, [w:] *Wykład prawa karnego procesowego* red. P. Kruszyński, Białystok 2012, s. 240. Na temat niezasadności tezy o istnieniu domniemania w zakresie art. 258 § 2 k.p.k. szerzej [w:] M. Warchoła, *Domniemanie przy tymczasowym aresztowaniu*, [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tyłmana*, Warszawa 2011, s. 288.

¹¹ Trafnie wskazuje J. Skorupka, *Glosa krytyczna do uchwały SN z dnia 19 stycznia 2012 r.*, I KZP 18/11, OSP 2012, z. 7–8, s. 546: „Stanowisko, że postawienie zarzutu bądź skazanie na karę pozbawienia wolności, o których mowa w art. 258 § 2 k.p.k., stanowią samodzielne przesłanki stosowania tymczasowego aresztowania, może być zaakceptowane jedynie przy założeniu, że tymczasowe aresztowanie nie jest celowym środkiem, stosowanym dla zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania. Przy takim założeniu, fakt postawienia zarzutu bądź skazania, o których mowa w art. 258 § 2 k.p.k., stanowiłyby przesłankę stosowania tymczasowego aresztowania. Tymczasowe aresztowanie następowałoby wtedy automatycznie bez względu na to, czy zachodzi, czy nie zachodzi uzasadniona obawa bezprawnego utrudniania postępowania. Ustawowa regulacja tymczasowego aresztowania nie daje jednak podstaw do przyjęcia takiego założenia, a tym samym – do zaaprobowania wymienionego stanowiska”.

¹² E. Skrętowicz, *op. cit.*, s. 319.

W dalszej części uzasadnienia sąd stwierdza:

[...] następną przesłankę szczególną stosowania tymczasowego aresztowania, tj. z art. 258 § 1 pkt 1 k.p.k. w pełni uzasadnia fakt, że podejrzany po popełnieniu przestępstwa opuścił Republikę Estonii. W realiach niniejszej sprawy trudno powoływać się na posiadanie przez osobę ściganą stałego miejsca pobytu w Polsce, skoro z wyjaśnień samego M. K. wynika, że po opuszczeniu Estonii przebywał przez kilka lat poza granicami kraju. Wobec intensyfikacji ww. przesłanek szczególnych stosowania środków zapobiegawczych w ocenie tut. Sądu zasadne było przedłużenie tymczasowego aresztowania wobec M. K., co pozwoli skutecznie zabezpieczyć prawidłowy tok dalszej procedury.

Tymczasem w świetle powyższych uwag dot. charakteru art. 258 § 2 k.p.k. trudno zaakceptować pogląd o „intensyfikacji przesłanek szczególnych stosowania środków zapobiegawczych”. Niezasadne wydaje się również wnioskowanie o istnieniu obawy ucieczki z faktu opuszczenia Republiki Estonii przez oskarżonego i przebywania kilka dni poza granicami kraju.¹³

Jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 5 października 2010 r., SK 26/08¹⁴:

Stanowisko wykluczające dopuszczalność badania podstawy dowodowej przekreśla jednocześnie dopuszczalność badania w takim wypadku przesłanki ogólnej, od spełnienia której art. 249 § 1 k.p.k. uzależnia dopuszczalność stosowania tymczasowego aresztowania (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 25 października 2006 r., sygn. akt II AKz 685/06). [...] Trybunał

¹³ Na marginesie niniejszych uwag warto zwrócić uwagę na trafne stanowisko wyrażone w postanowieniu Sądu Rejonowego w Katowicach z dnia 25 stycznia 2011 r., sygn. akt III Kp 63/11, niepubl., w którym odmówiono uwzględnienia wniosku prokuratora o zastosowanie tymczasowego aresztowania, uzasadniającego, że podejrzany (o czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 280 § 1 k.k. przy zast. art. 64 § 1 k.k.) prowadzi „wędrowny tryb życia”, jako że „od kilku miesięcy przebywa w domu swojego ojca w innej miejscowości, choć nie codziennie i czasami jedynie raz na kilka dni spędza u niego noc”, co miało świadczyć o zamiarze ukrycia się lub ucieczki podejrzanego. Sąd trafnie uznał jednak, że „nawet gdyby i tak rzecz się miała, to stan taki, jeżeli wziąć pod uwagę gwarantowaną konstytucyjnie swobodę przemieszczania się i wyboru miejsca pobytu, sam w sobie nie może stanowić uzasadnienia dla przekonania o niebezpieczeństwie ucieczki lub ukrycia się podejrzanego. Co istotne, mimo że podejrzany nie spędza każdego dnia w miejscu swego zameldowania, to z informacji posterunku policji w Łapszach Niżnych nie wynika, by uchylał się od obowiązku stawiennictwa na wezwania w toku postępowania przygotowawczego prowadzonego wobec niego przez tę jednostkę policji. Prokurator nie wykazał też, by podejrzany nie stawiał się na wezwania Sądu Rejonowego w Nowym Targu, prowadzącego wobec podejrzanego inne postępowanie karne. [...] Fakt, że pobyt podejrzanego w miejscu jego zameldowania jest przerywany okresami parodniowej nieobecności, istotnie może zakłócać tok postępowania przygotowawczego, przez uniemożliwienie natychmiastowego wezwania podejrzanego do udziału w kolejnych czynnościach procesowych. [...] Dla przeciwdziałania tak rozumianym utrudnieniom postępowania ze strony podejrzanego wystarczające jest zastosowanie wobec niego środka zapobiegawczego w postaci dozoru policji”. Zob. więcej orzeczeń sądów powszechnych w kwestii stosowania i przedłużania tymczasowego aresztowania [w:] M. Warchoń, *Problemy dotyczące tymczasowego aresztowania w działalności Rzecznika Praw Obywatelskich*, Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2012.

¹⁴ Opubl. w OTK-A 2010/8/73, Dz.U.RP 2010/189/1273, Lex nr 621602.

Konstytucyjny stwierdza, że z perspektywy konstytucyjnej niemożliwa do zaakceptowania byłaby sytuacja, w której sąd orzekający w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania wobec osoby, której dotyczy wniosek o przekazanie w celu przeprowadzenia postępowania, po ustaleniu, że zastosowanie tego środka zapobiegawczego jest wykluczone ze względu na niespełnienie ogólnej podstawy tymczasowego aresztowania ze względu na to, że osoba ścigana nie dopuściła się zarzucanego jej czynu, nadal byłby zobligowany do przekazania takiej osoby.

Wydaje się zatem, że stosowanie tymczasowego aresztowania bez badania przesłanki ogólnej z art. 249 § 1 k.p.k. jest niezgodne z zasadą domniemania niewinności. Pozostaje to także w sprzeczności nie tylko z brzmieniem ustawy, ale i z konstytucyjną i konwencyjną ochroną wolności obywatelskiej. W kontekście tej ostatniej warto postawić pytanie o zgodność art. 607 k § 3 k.p.k. w takim zakresie, w jakim wyłącza stosowanie zarówno podstawy ogólnej z art. 249 § 1 k.p.k., jak i podstaw szczególnych z art. 258 k.p.k. ze standardem strasburskim.¹⁵

Na uwagę zasługują tezy zgłoszone w piśmiennictwie, zgodnie z którymi przepis art. 607k § 3 zdanie trzecie nie stanowi przepisu szczególnego względem przepisu art. 249 § 1 *in fine* w zakresie przesłanki ogólnej i art. 258 w odniesieniu do przesłanek szczególnych, lecz wprowadza on wyłącznie ustawowe domniemanie istnienia ogólnej i szczególnej podstawy zastosowania tymczasowego aresztowania, w sytuacji gdy istnieje wydany w innym państwie członkowskim UE prawomocny wyrok skazujący lub inna decyzja stanowiąca podstawę do pozbawienia wolności osoby ściganej, co daje możliwość obronie wykazywania, że nie zachodzi przesłanka ogólna oraz żadna z przesłanek szczególnych tymczasowego aresztowania, określonych w art. 258, a zatem tymczasowe aresztowanie jest niedopuszczalne, a także nakłada na sąd obowiązek zbadania podstaw tymczasowego aresztowania w razie podjęcia przez sąd takich wątpliwości z urzędu.¹⁶

W kontekście tego poglądu rodzi się jednak pytanie, czy przerzucenie na oskarżonego ciężaru dowodu wykazywania, że nie zachodzi duże prawdopodobieństwo,

¹⁵ Europejski Trybunał Praw Człowieka wskazuje jednoznacznie, że przesłanka grożąca oskarżonemu surowej kary nie może stanowić istotnej i wystarczającej podstawy do aresztowania (wyroki ETPC z 23 czerwca 2005 r. w sprawie 44722/98 Łatasiewicz v. Polska, Lex nr 153396 oraz z 4 października 2005 r. w sprawie 9190/03 Bacciev v. Mołdawia, Lex nr 157757). W pierwszej sprawie Trybunał stwierdził: „Krajowe organy sądowe opierały się także na prawdopodobieństwie, iż skarżącemu mogła zostać wymierzona surowa kara, biorąc pod uwagę ciężar czynów, których popełnienia się dopuścił. W tej mierze należy wskazać, iż surowość wyroku, który może zapaść, jest istotnym elementem oceny ryzyka ucieczki lub ponownego popełnienia czynów przestępczych. W świetle ciężaru zarzutów postawionych skarżącemu władze krajowe mogły w sposób uzasadniony uznać, iż takie początkowe ryzyko istniało. Niemniej jednak ciężar przedstawionych skarżącemu zarzutów nie mógł sam z siebie uzasadniać długich okresów stosowania tymczasowego aresztowania. Trybunał wielokrotnie powtarzał, że ciężar stawianych zarzutów nie może sam z siebie służyć uzasadnieniu długich okresów tymczasowego aresztowania *the Court has repeatedly held that the gravity of the charges cannot by itself serve to justify long periods of detention on rem and* (see Ilijkov v. Bułgaria, no. 33977/96, §§ 80–81, 26 July 2001)”.

¹⁶ Tak S. Steinborn, *op. cit.*

że popełnił on przestępstwo, jest do pogodzenia z zasadą domniemania niewinności. Obawa ta aktualizuje się zwłaszcza wówczas, gdy sąd z urzędu nie nabierze owych wątpliwości, co jak wskazuje praktyka orzecznicza (w szczególności glosowane postanowienie) nie należy do sytuacji rzadkich. Zachodzi także wątpliwość, w jaki sposób oskarżony ma wykazywać własną niewinność, skoro jedynym materiałem dowodowym obciążającym go jest informacja przekazana przez Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji KGP, jak w sprawie niniejszej, albo w najlepszym wypadku Europejski Nakaz Aresztowania bez załączonego wykazu dowodów. Aby oskarżony mógł podjąć polemikę, musi najpierw znać materiał, z którym może konfrontować swoje tezy w ramach prowadzenia ciężaru dowodzenia własnej niewinności. Powyższe dylematy czynią aktualnymi wątpliwości co do zgodności art. 607 k § 3 k.p.k. w zakresie, w jakim wyłącza zastosowanie zarówno art. 249 § 1, jak i art. 258, z normami konstytucyjnymi, w szczególności z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.¹⁷

Mając na względzie powyższe uwagi, glosowane orzeczenie należy ocenić krytycznie.

¹⁷Zob. postanowienie TK z dnia 13 grudnia 2011, Ts 281/10, s. 8, wydane w sprawie o sygn. akt SK 3/12, por. też R. Koper, *Podstawy i terminy tymczasowego aresztowania w świetle Konstytucji*, „Państwo i Prawo” 2013, z. 5, s. 3.